

Rola publicystyki wojennej w kształtowaniu opinii społecznej i międzynarodowej

Autor tekstu: **Łukasz Sebastian Tomicki**

„W czasach wojny rząd i prasa tradycyjnie zawierają szeregi i kierują się samodyscypliną, aby nie pozwolić na nieopatrznie odsłonięcie się przed przeciwnikiem. Dzisiaj w każdej redakcji w przypadku każdej wiadomości pada pytanie: "Czy nadaje się do publikacji?" a ja sugerowałbym, żebyście także stawiali przy tej okazji jeszcze jedno pytanie: „Czy publikacja zgodna jest z interesem narodu?”. I mam nadzieję, że każda grupa w społeczeństwie — związkowcy, biznesmeni, urzędnicy państwowi wszystkich szczebli — będą sobie stawiać to pytanie w kręgu swych zawodowych poczynań” — fragment przemówienia Johna F. Kennedy'ego dla American Newspaper Publishers' Association

Główną różnicą między normalnym dziennikarstwem, a korespondencją wojenną jest aspekt poboru informacji. Tradycyjne wiadomości pochodzą z agencji prasowych lub od rzeczników *public relations*, korespondencja wojenna obfituje w treść bezpośrednią ze źródła trwania radykalnych zmian. *News (news story)*, a więc zdarzenie zauważone przez dziennikarzy, które staje się wyjątkowe na tle innych wydarzeń przenikając do mediów po przetworzeniu przez reporterów i zatwierdzeniu przez szczebel zarządzający w danej organizacji medialnej [1], jest rodzajem przekazu szczególnie oddziaływującym na społeczeństwa. Podstawowe typy newsów dotyczących korespondencji wojennych to między innymi [2]:

- *Hard news* - traktujący poważną rzeczywistość polityczną czyli: wojny, strajki, zamieszki które mogą przekształcić się w działania militarne;
- *Spot news* - wiadomości nagłe i niespodziewane przerywające porządek aby przedstawić nagłe zdarzenia o przełomowym charakterze takie jak zamachy terrorystyczne, przełomowe działania w konfliktach zbrojnych,
- *Continuing news* — są doniesieniami o kontynuacji pewnego procesu czyli konwencjonalnych wojnach, sytuacji na frontach.

Należy wspomnieć o potencjalnym materiale na *news* czyli pseudowydarzeniu [3], które będąc zaplanowane i przygotowane na użytek mediów niema związku z rzeczywistym wydarzeniem. Rzekomo spontaniczny charakter umożliwia kontrolowanie sytuacji i kształtowanie wizerunku (podział na dobrą i złą stronę konfliktu, przypisywanie działań potępianych przeciwnikom).

Ten rodzaj informacji jest dobierany w zamierzony i świadomy sposób tak, aby odbiorcy emocjonalnie się z nim identyfikowali. Wpływ rodzaju treści na samoświadomość doprowadza do działań mających na celu wyrażenie postawy wobec zaobserwowanej sytuacji. Wpływając na orientację P:4|Taylor Ch., *Teoria społeczna jako praktyka*, [w:] *Świat przeżywany. Fenomenologia i nauki społeczne*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1993.} stawia publiczność masową w roli odbiorcy, świadka, uczestnika, a co najważniejsze czyni manipulowanych zdolnymi do zmiany zaistniałej sytuacji przez różnorakie formy działalności publicznej i nacisku politycznego na odpowiedzialne władze. Chęć uatrakcyjnienia informacji przez pseudoekspertów [5] często zmienia jej charakter przez zbytnią stronniczość lub wręcz zupełne zniekształcenie.

Media w dzisiejszej rzeczywistości krajów demokratycznych słusznie przedstawiane są jako czwarta władza, po monteskiuszowskiej władzy : sędowniczej, ustawodawczej i wykonawczej. Pozycja jaką zajmują jest wyznacznikiem nie tylko systemu politycznego, lecz także świadomości społecznej i aktywności obywateli w życiu publicznym. Kompetencje „czwartego stanu" to przede wszystkim [6]:

- ograniczona kontrola poczynań władzy;
- definiowanie kryzysów;
- wpływ na zmianę władzy;
- zmiana ekipy rządzącej;
- wyjaśnianie skomplikowanej politycznej rzeczywistości konsumentom mediów;

Celem artykułu nie jest analiza teoretyczna działań mediów w czasie wojny, lecz próba opisanie zjawisk jakie towarzyszą publicystyce wojennej. Najważniejszymi procesami zachodzącymi pod wpływem korespondencji wojennych to fluktuacja stosunków

międzynarodowych oraz wpływ na opinię publiczną (bez względu na obszar przekazywanych treści).

Wojna to kontynuowanie polityki państwa (grupy państw), narodów lub klas społecznych przy użyciu przemocy, której głównym wyrazem jest walka zbrojna oraz zaangażowanie potencjału militarno-gospodarczego i moralno-politycznego walczących stron. Słowo wojna używane jest także do określania działań społecznie różnych od walki zbrojnej, np. stanów napięć politycznych, ideologicznych, ekonomicznych pomiędzy państwami lub systemami społeczno-ekonomicznymi lub jednostkami [7].

Za pomocą komputera naukowcy norwescy obliczyli ile lat pokoju miała ludzkość do 1945 roku? „Okazało się, że w ciągu 5560 lat — było 14 561 wojen, co stanowi, jak obliczyła maszyna, że na rok wypadło 2,61 wojny. Na sto osiemdziesiąt pięć pokoleń — tylko dziesięć nie zaznało wojny” [8]. Od zakończenia II Wojny Światowej nie było na Ziemi ani jednego dnia pokoju, miało miejsce kilka poważnych konfliktów zbrojnych i kilkadziesiąt regionalnych wystąpień militarnych o słabszym oddziaływaniu. Moim zadaniem jest przedstawienie tych, w których udział mieli korespondenci wojenni a ich praca w stopniu znacznym przyczyniła się do radykalnej zmiany procesów politycznych. Umasowienie się informacji przyczyniło się do wywierania jej wpływu na znacznej liczbie ludności naszej planety.

Autor książki *Kłamstwa w czasie wojny*, Artur Ponsonby jest twórcą twierdzenia iż, "W czasie wojny niechęć do kłamstwa jest słabością, sprostowanie kłamstwa wykroczeniem zaś wyjawienie prawdy przestępstwem"

Korespondenci wojenni przy pomocy swych publikacji mogą:

1. **Wpłynąć na obalenie władzy** — William Howard Russell wiadomościami z wojny krymskiej wpłynął na obalenie gabinetu Aberdenna;
2. **Wpłynąć na przejęcie władzy** — William Howard Russell korespondencjami z buntu sipajów przyczynił się do zakończenia administracji East India Company i przejęciu władzy przez rząd;
3. **Spowodować rozpoczęcie nowego konfliktu zbrojnego -**
4. **Przyczynić się do zaangażowania nowych graczy politycznych w trwającą wojnę** - Mac Gahan korespondencjami z wojny bułgarsko-tureckiej przyczynił się do wybuchu wojny rosyjsko-tureckiej w 1878 roku; „Hearst” wraz z zespołem swoich korespondentów wpędzili Stany Zjednoczone w wojnę z Hiszpanią,
5. **Spowodować utworzenie organizacji międzynarodowej** - korespondencja Russella z wojny krymskiej wzbudzając sentymentalne uczucia wśród opinii publicznej spowodowała utworzenie Czerwonego Krzyża; w związku z niebezpieczeństwem wynikającym z pracy korespondentów wojennych powstał Komitet Ochrony Dziennikarzy ([Committe to Protect Journalists](#) —)
6. **Spowodować napięcia wewnętrzne** - konsekwencją korespondencji z wojny francusko-niemieckiej z 1870 roku było powstanie komunardów,
7. **Wpłynąć na wynik wojny** — przez informowanie lub zatajanie wiadomości stron o składzie i liczbie armii, jej rozlokowaniu, uzbrojeniu czy morale żołnierzy [9].
8. **Wpłynąć na międzynarodowy system prawny** - Declaration on the Protection of Journalists In Situation of Conflict and Tension - deklaracja utworzona przez Rade Europy,
9. **Umożliwić proces secesji lub utworzenia nowego bytu prawnomiędzynarodowego** — bostońska herbata, która jako inscenizowana scena rozbudziła uwagę publiczną na problem zależności mieszkańców północnoamerykańskich kolonii od Wielkiej Brytanii;
10. **Uzyskać poparcie dla działań militarnych -**
11. **Wywołać sprzeciw wobec działań militarnych -**
12. **Wywołać dezinformację przeciwnika** - przez świadome wprowadzenie w błąd przy pomocy komunikowania paradoksalnego np.: akcja przeprowadzana przez aliantów podczas II wojny światowej, której celem było wprowadzenie Niemców w błąd co do lądowania desantu. Zastosowano przedstawienie prawdy jako fałszu.

13. **Kształtować opinie publiczną** - w celu wywołania uczuć patriotycznych i romantycznych wobec własnych wojsk i piętnować oraz wywoływać nienawiść do przeciwników przedstawiając ich negatywnie jako złą stronę konfliktu
14. **Wpłynąć na zmianę systemu politycznego** - wolność prasy jest jednym z warunków funkcjonowania systemu demokratycznego. Na liście krajów gdzie wolność ta jest na fatalnym poziomie są: Irak, Kuba, Czeczenia, Inguszetia, Turkmenistan, Bangladesz, Chiny, Erytrea, Haiti, Strefa Gazy i Zachodni Brzeg Jordanu.

Bibliografia

1. Braun J., *Potęga czwartej władzy. Media, rynek, społeczeństwo*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2005.
2. Frasz J. i Ociepka B., *Teoria i praktyka propagandy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999.
3. Golka B., *System medialny Stanów Zjednoczonych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2004.
4. Hodalska M., *Korespondent wojenny. Ofiarnik i ofiara we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.
5. Jabłoński W., *Kreowanie informacji. Media relations*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006,
6. Kunczik M. i Zipfel A., *Wprowadzenie do nauki o dziennikarstwie i komunikowaniu*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2000.
7. Krzysztofek K., *Komunikowanie międzynarodowe*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1983.
8. Nimmo D., *Political Communication and Public Opinion in America*, Goodyear Publishing Company, Santa Monica 1978
9. Wańkowicz M., *Wojna i pióro*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1983.

Zobacz także te strony:

[Lustro obojętności. Esej o fotografii i wojnie](#)

Przypisy:

- [1] Nimmo D., *Political Communication and Public Opinion in America*, Goodyear Publishing Company, Santa Monica 1978, str. 184-185.
- [2] Nimmo D., *Political Communication...*, *op. cit.*, str. 186.
- [3] "Wydarzenie przygotowane przez doradców w dziedzinie Public Relations na użytek mediów, z intencją pozyskania zgodnej z życzeniem nadawcy relacji medialnej. Standardowe pseudowydarzenie to konferencja prasowa." [w:] Jabłoński W., *Kreowanie informacji. Media relations*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, str. 170.
- [5] Pseudoekspert - publicysta komentator - "dziennikarz nie mający przygotowania merytorycznego, ale znaczną siłą oddziaływania na widza gwarantowaną częstym pojawianiem się w mediach, są to lektorzy odczytujący wiadomości w telewizji, radiu, dziennikarze relacjonujący działania władzy (także korespondenci wojenni)..." [w:] Jabłoński W., *Kreowanie informacji... op. cit.*, str. 170.
- [6] Jabłoński W., *Kreowanie informacji... op. cit.*, str. 53.
- [7] Słownik filozofii marksistowskiej (red.) Jaroszewski T. M., Państwowe Wydawnictwo "Wiedza Powszechna", Warszawa 1982, str. 376-378.
- [8] Wańkowicz M., *Wojna i pióro*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej,

Warszawa 1983, str. 17.

[9] "Argument, że informacje wojskowe są wykorzystywane przez przeciwnika, jest stałym uzasadnieniem wprowadzania cenzury w czasie wojny. Winston Churchill ujął to w słowach: "BBC to wróg we własnym domu, więcej przynosi szkody niż pożytku.""
[w:] Kunczik M. i Zipfel A., *Wprowadzenie do nauki o dziennikarstwie i komunikowaniu*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2000, str.266.

Łukasz Sebastian Tomicki

Absolwent międzynarodowych stosunków politycznych DWSPIT w Polkowicach, student politologii na Uniwersytecie Zielonogórskim. Dorywczo pracuje jako dziennikarz telewizyjny

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 16-01-2008)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5688) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,5688>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl